

"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו"

בחג הסוכות מתחברים המים התחתונים בחינת תשובה עם המים העליונים בחינת תורה היורדת למטה

שיטלו רשות מכם, שנאמר (תהלים צג-ד) מקולות מים רבים אדירים משברי ים, ומה הם אומרים, אדיר במרום ה', ולא עוד אלא שעתידין אתם ליקרב על גבי המזבח במלח וניסוך המים".

ענין זה שמים התחתונים בוכים על שנתרחקו מהקב"ה מבואר גם בתיקוני זהר (תיקון ה יט): בדרש על הכתוב (בראשית א-ו):

"ויהי מבדיל בין מים למים, והאי איהי מחלוקת שהיא לשם שמים, דאיהו סופא להתקיים ולעאלא שלם ויחודא בתרווייהו, ולא מחלוקת דפרודא כגון מחלוקת קרח ועדתו באהרן, ומחלוקת האי דאיהו לשם שמים, בגין דמים תתאין אינון בוכין ואמרין, אנן בעיין למהוי קדם מלכא עלת העלות ובען לסלקא לעילא".

פירוש, המחלוקת בין המים התחתונים למים העליונים, היא מחלוקת לשם שמים שסופה להתקיים ולעשות שלום ביניהם, ולא מחלוקת של פירוד כמחלוקת קרח ועדתו עם אהרן, ומחלוקת זו היא לשם שמים, משום שמים התחתונים בוכים ואומרים, אנן רוצים לעלות למעלה ולעמוד לפני המלך העליון הקב"ה. הנה כי כן בחג הסוכות כשמנסכים מים לפני הקב"ה על המזבח, יש שמחה גדולה על הפיוס למים התחתונים שהם נסכים לפני הקב"ה.

אמנם כל משכיל יבין כי ענין הבכי של המים התחתונים: "אנן בעיין למהוי קדם מלכא", צריך ביאור רחב, כי מאחר שהקב"ה בראם שיהיו למטה, מי הוא זה שיבוא אחרי המלך להתלונן ולבקש ממנו לשנות סדרי בראשית. זאת ועוד, שהרי אחד מייסודות האמונה הוא כשירת שרפי מעלה (ישעיה ג-ג): "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלוא כל הארץ כבודו". נמצא כי גם בעולם הזה עומדים המים התחתונים לפני המלך הכבוד, ומה להם לבכות שגם הם רוצים לעמוד לפני המלך העליון. עוד צריך ביאור מה נשתנה חג הסוכות מכל המועדים, אשר דוקא בו המציא הקב"ה פיוס למים התחתונים לנסכם על המזבח.

לכם גשמי שנה". אך עדיין צריך ביאור להבין ההתלהבות הגדולה בשלהבת אש קודש בשמחת בית השואבה שלא מצינו בשום מצוה. הן אמת שיש ללמוד הטעם לכך ממה ששינוי במשנה (שם מח.), כי בשעת שאיבת המים: "תקעו והריעו ותקעו", ומפרש בגמרא (שם): הטעם: "דאמר קרא (ישעיה יב-ג) ושבתם מים בששון ממעיני הישועה". אולם עדיין צריך ביאור להבין הפסוק עצמו, מהו הענין לשאוב המים בששון ממעיני הישועה.

ניסוך המים בחג הסוכות פיוס למים התחתונים

פתח דברינו יאיר במה שגילו לנו חכמינו ז"ל, כי ניסוך המים על המזבח בחג הסוכות הוא פיוס למים התחתונים, אשר בכו בעת הבריאה על שנפרדו מן המים העליונים ונתרחקו מאת ה', כמו שכתוב (בראשית א-ו): "ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים, ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן".

דבר זה אנו למדים ממה שכתוב (ויקרא ב-יג): "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך, על כל קרבנך תקריב מלח". ופירש רש"י: "מלח ברית, שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח וניסוך המים בחג". המקור לכך הוא במדרש שהביא רבינו בחיי פרשת ויקרא (שם) אחרי שהביא לשון רש"י, והנה הדברים בלשון קדשו:

"וכן אמרו במדרש מים התחתונים נקראו מים בוכים, ולמה נקראו מים בוכים, כי בשעה שחלק הקב"ה את המים נתן אלו למעלה ואלו למטה, התחילו מים התחתונים בוכים, וזהו שכתוב (איוב כח-יא) מבכי נהרות חבש. אמר רבי אבא בבכי נתפרשו המים התחתונים מן העליונים, אמרו אוי לנו שלא זכינו לעלות למעלה להיות קרובים ליוצרנו... אמר להם הקב"ה, הואיל ולכבודי עשיתן כל כך, אין להן רשות למים העליונים לומר שירה עד

לקראת חג הסוכות הבא עלינו לטובה דבר בעתו מה טוב להתבונן, על מה שבחרו חכמינו ז"ל אנשי כנסת הגדולה להגדיר את חג הסוכות בתואר "זמן שמחתנו", כמו שתיקנו בתפלת מוספים לחג הסוכות: "ותתן לנו ה' אלקינו באהבה, מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, את יום חג הסוכות הזה זמן שמחתנו מקרא קודש זכר ליציאת מצרים".

והנה בדרך הפשט הכוונה בזה כמו שכתב הרמב"ם (הלכות לולב פ"ח הי"ב): "אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר (ויקרא כג-מ) ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים". הנה כי כן צריך ביאור מהי הסיבה לשמחה יתירה זו בחג הסוכות יותר מכל המועדים.

עוד ראוי להתבונן על דבר נשגב שהיה בחג הסוכות: "שמחת בית השואבה" - השמחה על שאיבת המים כדי לנסכם על המזבח, כי בעוד שבכל ימות השנה כשהיו מביאים קרבן עולה או שלמים, היה צריך לצרף לקרבן יין כדי לנסך על המזבח, הרי שבשבעת ימי חג הסוכות בהקרבת התמיד של שחר, היו מנסכים על המזבח מלבד ניסוך היין גם ניסוך המים. שמחה זו גדולה היתה מכל שמחה אחרת שהיתה בבית המקדש, כמו ששינו במשנה (סוכה נא):

"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו... חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם באבוקות של אור שבידיהן, ואומרים לפניהם דברי שירות ותשבחות, והלויים בכינורות ובנבלים ובמצלתיים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר, על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמש עשרה שיר המעלות שבתהלים, שעליהן לויים עומדין בכלי שיר ואומרים שירה".

והנה הטעם על ניסוך המים בחג הסוכות מבואר בגמרא (ר"ה טז): "מפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו

**השמחה בחג הסוכות על
כפרת עוונות ביום הכיפורים**

רחש לבי דבר טוב לבאר כל זה על פי מה שמצינו במדרש טעם נפלא לריבוי השמחה בחג הסוכות, כדי להביע בכך את שמחתנו הגדולה שזכינו לכפרת עוונות ביום הכיפורים, והנה הדברים במדרש (ילקוט שמעוני פרשת אמור רמז תרנד):

"אתה מוצא שלש שמחות כתיב בחג, (דברים טז-יז) ושמחת בחגך, (שם טז-טז) והייתך אך שמח, (ויקרא כג-מ) ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים... לפי שנטלו הנפשות דימוס [שיצאו זכאים בדין] ביום הכיפורים, כמו שנאמר (ויקרא טז-ל) כי ביום הזה יכפר עליכם, ועוד שהתבואה ופירות האילן בפנים, לפיכך כתב שלש שמחות."

והנה מצינו סימוכין לכך שהכפרה מביאה לידי שמחה, ממה שכתוב (תהלים נא-ט): "תחטאני באזוב ואטהר, תכבסני ומשלג אלבין, תשמיעני ששון ושמחה תגלנה עצמות דכית". ופירש רש"י: "תשמיעני ששון ושמחה - סליחת החטא". וכן מצינו במדרש רבה (קהלת ט-ז), כי במוצאי יום הכיפורים אחרי שזוכים ישראל לכפרה גמורה: "יצתה בת קול ואומרת להם (שם), לך אכול בשמחה לחמך, כבר נשמעה תפלתכם". הרי מבואר כי בזכות הכפרה על העוונות זוכים לשמחה, ועל כך בת קול יוצאת: "לך אכול בשמחה לחמך".

יומתק לבאר בזה מנהג ישראל תורה שהביא הרמ"א (או"ח סימן תרכ"א) בשם המהרי"ל: "מצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כיפור, דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה". לפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שלפי המבואר במדרש שורש השמחה בחג הסוכות הוא מחמת כפרת העוונות ביום הכיפורים, לכן מיד במוצאי יום הכיפורים אחרי שיצאה הבת קול: "לך אכול בשמחה לחמך", על שמחת כפרת העוונות, בוניס את הסוכה להמשיך את השמחה מיום כיפורים לחג הסוכות.

ויש לומר פרפרת נאה על מה שנזכרו בתורה בחג הסוכות שלש פעמים שמחה, כנגד שלשה סוגי כפרה מה שזכינו ביום הכיפורים לשלשה סוגי כפרה: כפרה, סליחה, מחילה, על שלשה סוגי עוונות: חטאים, עוונות, פשעים, כמו שאנו אומרים בנוסח הווידוי ליום הכיפורים (לפני על חטא): "ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, שתכפר לנו על כל חטאותינו, ותסלח לנו על כל עוונותינו, ותמחל לנו על כל פשעינו".

והנה מה שמצינו עוד על הקשר בין שמחה לכפרת עוונות, במדרש שוחר טוב על מה שדיבר דוד המלך בשבחה של ירושלים (תהלים מח-ג): "יפה נוף משוש כל הארץ". ומפרש במדרש:

**מדרש: ג' פעמים כתוב שמחה בחג הסוכות
להביע את שמחתנו על כפרת העוונות ביום הכיפורים**

**ג' פעמים שמחה בחג הסוכות כנגד ג' לשונות
של כפרה סליחה ומחילה, על ג' מיני חטאים עוונות ופשעים**

**מדרש: "בבכני נתפרשו המים התחתונים מן העליונים
אמרו אוי לנו שלא זכינו לעלות למעלה להיות קרובים ליוצרנו"**

**שמחת בית השואבה, על שמחת המים התחתונים
שזכו להיות ניסכים בחג הסוכות על המזבח לפני ה'**

והמשכיל יבין שהכוונה בזה על שבע מדות שברא הקב"ה בכל אדם: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד מלכות, אשר יש בהן שבע מדות מצד הטוב ושבע מדות מצד הרע, וזהו הענין שיש ליצר הרע שבעה שמות שהם שבעה כוחות הרע, כדי להחטיא את האדם בשבע מדות מצד הרע. נמצא לפי זה כי ביום הכיפורים מכפר הקב"ה לישראל, על כל מה שחטאו על ידי שבעה כוחות הרע של היצר הרע.

והנה מבואר בזה הקדוש (פרשת אמור קג:) כי בשבעת ימי חג הסוכות מתגלים שבעת הרועים, שכל אחד מהם מכון כנגד אחת משבע המדות: אברהם חסד, יצחק גבורה, יעקב תפארת, משה נצח, אהרן הוד, יוסף יסוד, דוד מלכות. הנה כי כן מאחר שהשמחה בחג הסוכות היא על כפרה העוונות ביום הכיפורים, משבעה כוחות הרע של היצר הרע כנגד שבע מדות מצד הרע, לכן נצטוונו: "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", כדי לשמוח בשבעת ימי חג הסוכות על הכפרה משבעה כוחות הרע שיש ליצר הרע.

ויש להוסיף לבאר בזה דקדוק לשון הכתוב: "ושמחתם לפני ה' אלקיכם", על פי המבואר בירושלמי (מכות פ"ב ה"ו): "שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו, אמרו להם חטאים תרדף רעה, שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו, אמרו להן הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו, אמר להן יעשה תשובה ויתכפר לו, היינו דכתיב (תהלים כה-ח) על כן יורה חטאים בדרך, יורה לחטאים דרך לעשות תשובה".

הרי מבואר כי מצד החכמה והנבואה לא היה שום תיקון לחוטא, כי אם מצד הקב"ה אשר ברוב רחמיו וחסדיו סלל את הדרך לכפרה על ידי תשובה באומרו: "יעשה תשובה ויתכפר לו". הנה כי כן זהו פירוש הכתוב: "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", שהרי רק בזכות הקב"ה אנו יכולים לשמוח על כפרת העוונות ביום הכיפורים משבעה כוחות של היצר הרע.

"מהו יפה נוף, שהכל מייפים לה היופי שלא היתה כמותה... ולא עוד אלא משוש לכל הארץ... ובמה היתה משוש, שהיתה משמחת כל הארץ, היה אדם עובר עבירה, היה דואג בלבו ולבו שח עליו... היה הולך לירושלם ומקריב קרבן ומתכפר לו, ולבו שמח עליו ויוצא משם שמח, לכך משוש לכל הארץ".

הרי לנו דברים ברורים כי ירושלים נקראת: "יפה נוף משוש לכל הארץ", על שם השמחה הגדולה שהיתה לישראל כאשר באו לירושלים להקריב קרבן בבית המקדש וזכו לכפרה, ובזכות הכפרה זכתה ירושלים להיות "משוש כל הארץ". וזהו שאמר דוד המלך עוד (תהלים קכב-א): "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך, עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים". הנה כי כן מבואר היטב המדרש הנ"ל, כי סוכות הוא "זמן שמחתנו" על שמחת כפרת העוונות ביום הכיפורים.

**שבעת ימי החג כנגד
שבעה שמות של היצר הרע**

חשבתי דרכי לבאר בזה מה שכתוב בחג הסוכות: "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", על פי מה ששינו בגמרא (סוכה נב.): "שבעה שמות יש לו ליצר הרע, הקב"ה קראו רע... משה קראו ערל... דוד קראו טמא... שלמה קראו שונא... ישעיה קראו מכשול... יחזקאל קראו אבן... יואל קראו צפוני". ופירש המהרש"א (שם) שהכוונה בזה על ז' כוחות הרע של היצר הרע, ובלשון קדשו:

"שבעה שמות יש לו ליצר הרע. מבואר כי המעשים של האדם, הן לטוב הן לרע, מסוגלים לפי הבריאה של ז' ימי בראשית... ולפי מעשה הרע יבוא העונש, כאמור (ויקרא כו-כח) ויסרתני אתכם [אף אני] שבע על חטאותיכם, ואמרו (אבות פ"ה מ"ח) על ז' גופי עבירות ז' פורעניות באין כו', ועל שם ז' מיני מעשים נקרא היצר הרע בז' שמות הללו כפי המעשה".

דבר זה אנו למדים ממה שכתב ה"טורי זהב" (או"ח סימן מז ס"ק ה) לבאר סיום הברכה בברכת התורה: "ברוך אתה ה' נותן התורה" בלשון הוה: "ונראה לי עוד שתקנו לחתום 'נותן' התורה, שיש במשמעותו לשון הוה, ולא 'נתן' בלשון עבר, אלא הכוונה שהוא יתברך נותן לנו תמיד בכל יום תורתו, דהיינו שאנו עוסקים בה וממציא לנו הוא יתברך בה טעמים חדשים". רעיון נשגב זה מבואר ביתר שאת בדברי ה"בני יששכר" (סיון מאמר ה אות ז):

"דהנה ברכת התורה, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, היינו כבר נתן לנו את תורתו, ואחר כך אומרים, ברוך אתה ה' נותן התורה, היינו נותן כעת בכל עידן ועידן. דהנה כתיב (דברים ה-יט) קול גדול ולא יסף, מתרגמין ולא פסק, כי מאותו הקול של נתינת התורה, כאשר האדם מתבונן באותו קול דברים בשלימות הענין, באהבה בתורה הניתנה כבר להבין על בוריה הלכותיה אפילו פשטי הלכות בעיון, אזי גם תורה חדשה מאתו נצא... הוא הקול דברים אשר שמענו ובו שקוע רזין דרזין עד אין חקר".

הנה כי כן הרווחנו לקבל מושג חדש על המשמעות של "מים עליונים", שהכוונה בזה על תורה מן השמים היורדת למטה. וזהו ששינו בגמרא (תענית ז): "למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב (ישעיה נה-א) הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה".

ולפי דרכנו הכוונה בזה כי התורה היא בבחינת מים העליונים היורדים למטה. אך לעומת זה "מים תחתונים" הם רמז על התשובה שנמשלה למים, והנה תשובה מקומה בתחתונים, כי רק בני אדם שוכני מטה שיש להם יצר הרע עלולים לחטא, ועל ידי זה הם צריכים לשוב בתשובה שלימה, וכל זמן שלא שב החוטא בתשובה אינו יכול לזכות לתורה.

מים התחתונים בוכים לעורר את החוטאים בתשובה

בדרך המלך נלך לבאר בזה ענין הבכי של המים התחתונים: "אנן בעיין למהוי קדם מלכא", כי המים התחתונים שהם תשובה משתוקקים לעלות עד לכסא הכבוד, כמאמר הגמרא (יומא פו): "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד". אמנם אין ביכולתם לעלות רק אם יתעוררו התחתונים לעשות תשובה בבחינת: "שפכי כמים לבך נוכח פני ה'", לכן הם בוכים כדי לעורר בבכייתם את הבריות לשוב בתשובה שלימה על חטאם, ועל ידי זה יזכו לעלות למעלה עד לכסא הכבוד.

רעיון חדש: "מים עליונים" היא התורה היורדת מן השמים ללומדי תורה בבחינת: "נותן התורה" בלשון הוה

"מים תחתונים" היא תשובה בבחינת: "שפכי כמים לבך" הבוכים כדי לעורר את החוטאים לשוב בתשובה

המים התחתונים בוכים שהם רוצים לעמוד לפני הקב"ה בבחינת: "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד"

כאשר המים התחתונים של התשובה עולים למעלה הם מורידים את המים העליונים של התורה למטה

ומה שכתב ה"אור החיים" בשם הזוהר שלא יגאלו ישראל אלא בזכות התורה, כוונתו כמו שהוא עצמו מביא (תחילת פרשת תצוה) בשם הזוהר חדש הנ"ל:

"אמר הקב"ה, בגלויות הראשונות חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב, עכשיו הם חטאו בתורה שנתתי למשה, כד יתבונן ויתעסקון בתורתו, בזכות משה אני גואלם". לפי זה אומר ה"אור החיים" הקדוש: "ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה".

נמצינו למדים מכל האמור שיש שני פירושים על הפסוק: "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", פירוש המדרש, שרוחו של משיח מרחפת ומתגלה בעולם בזכות התשובה שנמשלה כמים, כמו שנאמר: "שפכי כמים לבך", ופירוש הזוהר הקדוש, שרוחו של משיח מרחפת ומתגלה בעולם בזכות התורה שנמשלה למים.

ויש לומר כי שני הפירושים קשורים זה בזה, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים נ-ז): "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך". נמצא לפי זה כי אי אפשר לעסוק בתורה רק אחרי ששב בתשובה על חטאיו, הנה כי כן מטעם זה רוחו של משיח מרחפת ומתגלה בעולם רק בזכות שני סוגי מים, תחילה על ידי תשובה שנמשלה כמים, ואחר כך על ידי תורה שנמשלה גם כן כמים.

"מים העליונים" - תורה "מים התחתונים" - תשובה

מעתה אמינא מילתא חדתא בדחילו ורחימו, לבאר מה שהבדיל הקב"ה בין מים התחתונים למים העליונים, כי מים העליונים הם רמז על התורה שנמשלה למים, והנה התורה יורדת מן השמים ממעל עד לארץ מתחת, ולא רק בשעת מתן תורה הוריד הקב"ה את התורה משמים לארץ, אלא בכל יום ויום משפיע הקב"ה השגות חדשות בתורה מן השמים.

רוחו של משיח בזכות תשובה ובזכות תורה שנמשלו למים

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שהבדיל הקב"ה בין "מים העליונים" ובין "מים התחתונים", על פי מה שדרשו חכמינו ז"ל במדרש (ב"ר ב-ד) מקרא שכתוב (בראשית א-ב): "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים".

"רבי שמעון בן לקיש פתר קריא בגלויות, והארץ היתה תוהו, זה גלות בבל... ובוהו, זה גלות מדי... וחושך, זה גלות יון... על פני תהום, זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום... ורוח אלקים מרחפת, זה רוחו של מלך המשיח, היאך מה דאת אמר (ישעיה יא-ב) ונחה עליו רוח ה', באיזו זכות ממשמשת ובאה, המרחפת על פני המים, בזכות התשובה שנמשלה כמים, שנאמר (איכה ב-יט) שפכי כמים לבך".

והנה ב"אור החיים" הקדוש פרשת בראשית (על פסוק בראשית אופן כב) מביא מדרש זה, לא על תשובה כי אם על תורה, ובלשון קדשו: "ורוח אלקים וגו', אמרו במדרש זה רוחו של משיח, מרחפת על פני המים, אין מים אלא תורה, על דרך אומרים בזוהר (זוהר חדש פרשת בראשית דף טו ד"ה ויקרא) שלא יגאלו ישראל אלא בזכות התורה שנמשלה למים".

וכבר העיר ב"דברי יואל" (פרשת בראשית דף עה.) שלא מצינו מאמר כזה במדרש שלפנינו, אך בודאי מצא ה"אור החיים" נוסח כזה באחד ממדרשי חז"ל. ואני הכותב יגעתי ומצאתי מקור לכך, ויתכן כי ה"אור החיים" התכוון לזה, בזוהר הקדוש (ח"א רסג):

"ורוח אלקים דא רוחא דמשיחא, מיד דיהא מרחפת על אנפי מיא דאורייתא, מיד יהא פורקנא, הדא הוא דכתיב (בראשית א-ג) ויאמר אלקים יהי אור". פירוש: "ורוח אלקים, זו רוחו של משיח, מיד כשתיה מרחפת על פני מים של תורה, מיד תהיה הגאולה, זה הוא שכתוב ויאמר אלקים יהי אור".

השירה של המים העליונים זכות המים התחתונים

על פי האמור יפתח לנו פתח להבין כוונת המדרש שהביא רבינו בחיי, כי אחרי שבכו המים התחתונים שהם רוצים להתקרב לפני ה': "אמר להם הקב"ה, הואיל ולכבודי עשיתן כל כך, אין להן רשות למים העליונים לומר שירה עד שיטלו רשות מכם". הביאור בזה, כי המים העליונים שהם התורה אומרים שירה ברדתם למטה, כי תכלית התורה היא להתגלות למטה בעולם הזה בפני ישראל.

אולם אין למים העליונים רשות לומר שירה, עד שיטלו תחילה רשות מן המים התחתונים, שהביאור בזה הוא, כי מקודם צריכים ישראל לשוב בתשובה בבחינת מים התחתונים, ועל ידי זה עולים המים עד לכסא הכבוד, וגורמים בכך שירדו המים העליונים שהם התורה למטה, אשר על ידי זה הם יכולים לומר שירה לפני ה'.

נפלא להבין בזה מה שקבעו חכמינו ז"ל "שמחת תורה" אחרי חג הסוכות בשמיני עצרת, שבו מסיימים את קריאת כל התורה ורוקדים הקפות עם ספרי התורה. ולפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שבחג הסוכות היה תיקון לבחינתם של המים התחתונים שהם התשובה, על ידי ששבו כל ישראל בתשובה שלימה ביום הכיפורים, אשר מכך נובעת השמחה בשבעת ימי חג הסוכות.

והנה כבר נתבאר כי בחג הסוכות עולים המים התחתונים בחינת התשובה למעלה, שזהו ביאור ענין ניסוך המים על המזבח לפני ה', ועל ידי זה הם מורידים את המים העליונים שהיא התורה. ויש לומר כי זהו ענין התפלה שמתפללים בשמיני עצרת על הגשמים, שהם רמז על המים העליונים של תורה היורדים למטה, והמשכיל יבין כי זהו ביאור הגמרא הנ"ל: "מפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה". והרמז בזה על ירידת אור התורה למטה.

לכן הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד בשמיני עצרת, לשמוח בשמחת התורה שהיא המים העליונים היורדים למטה בשמיני עצרת, כמו שייסד הפייטן האלקי (לפני הכנסת ספר תורה להיכל): "שישו ושמוחו בשמחת תורה, ותנו כבוד לתורה, כי טוב סחרה מכל סחורה, מפז ומפנינים יקרה. נגיל ונשיש בזאת התורה, כי היא לנו עוז ואורה".

עכדה"ק. ולפי דברינו הרי זהו ענין הבכי של המים התחתונים שהם תשובה, כדי לעורר בבחינתם את החוטאים שישובו אל ה'.

השלום בין המים התחתונים למים העליונים

בדרך זו נמשיך במסענו לבאר דברי תיקוני הזוהר הנ"ל, כי המחלוקת בין המים התחתונים למים העליונים היא מחלוקת לשם שמים, שסופה להתקיים ולעשות שלום ביניהם, כי על ידי שהחוטא שב בתשובה שלימה שהיא בבחינת מים התחתונים, הרי הם עולים למטה למעלה כמאמר הגמרא הנ"ל: "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד".

והנה כאשר המים התחתונים של תשובה עולים למטה למעלה, הרי הם גורמים בכך שירדו המים העליונים שהם התורה למטה, והרי זה על דרך ירידת הגשמים שמתחילה עולים אדי המים למטה למעלה, ואחר כך יורדים מי הגשמים למטה למטה, ועל כך רמזו חכמינו ז"ל באומרם (תענית ז): "גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה". כי ירידת התורה מן השמים לארץ היא בבחינת גשמים.

ויש לרמז ענין זה בגמרא הנ"ל: "מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה", היינו שדעתו שפלה להבין שחטא והוא צריך להקדים תשובה לפני שעוסק בתורה, ועל ידי התשובה עולים המים התחתונים של תשובה למעלה, וגורמים בכך שירדו המים העליונים שהם התורה למטה למטה.

יומתק לפרש בזה מאמר הזוהר הקדוש ברעיא מהימנא (פרשת פנחס רמז): "אין טיפה יורדת מלמעלה שאין עולין כנגדה טיפיים". והרמז בזה כי אי אפשר לטיפה היורדת מן המים העליונים שהיא התורה לרדת מלמעלה, אלא אם כן עולות כנגדה שתי טיפות מן המים התחתונים, שהן שתי בחינות של תשובה - תשובה מיראה ותשובה מאהבה, ועל ידי זה יורדים המים העליונים שהיא התורה למטה.

הנה כי כן זהו ביאור דברי תיקוני הזוהר כי מחלוקת המים התחתונים עם המים העליונים סופה להתקיים ולהכניס שלום ביניהם, כי לפי המבואר תכלית ההבדלה היא כדי שיעשו בסופו של דבר שלום ביניהם על ידי שיתייחדו יחד, כי המים התחתונים שהם התשובה עולים למעלה, ומורידים בכך את המים העליונים שהם התורה למטה.

מעשה הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה, מדוע המים התחתונים זוכים לתיקון דוקא בחג הסוכות כשמנסכים מים על המזבח, כי מאחר שקבע הקב"ה את שבעת ימי חג הסוכות לזמן של שמחה, על התשובה וכפרת העוונות שזכו ישראל ביום הכיפורים, נמצא כי המים התחתונים שהם בבחינת תשובה יש להם עליה בחג הסוכות, לכן צוה הקב"ה לנסך בו את המים התחתונים על המזבח שמכפר על החוטאים בקרבנות כפרה, לרמז בכך שהמים התחתונים שהיא התשובה עולים לפני ה', ככל הקרבנות שעולים במזבח לריח ניחוח לה'.

שמחתי למצוא סימוכין לרעיון זה בדברות קדשו של רבינו בחיי (פרשת בראשית ד"ה ולמשול ביום ובלילה) שכתב בלשון קדשו: "הדמעה בשעת תפילה קרבן, כנגד ניסוך המים עם הקרבנות, וכן דרשו חז"ל (ברכות לב): שערי דמעה לא ננעלו, כי הדמעה מכח המים, שהוא מכח החסד שהוא הימין, והימין פשוטה לקבל שבים בכל עת ובכל שעה, והבן זה כי הוא עיקר גדול". הרי מבואר כי הדמעות של המתפלל בבחינת: "שפכי כמים לבך", הן בבחינת ניסוך המים התחתונים על המזבח.

ועתה בא וראה כי רעיון זה מתאים להפליא עם דברות קדשו של ה"יטיב פנים" (ראש השנה אות מא), שמבאר הטעם שהולכים בראש השנה לנהר לומר תשליך, על פי המבואר במפרשים ענין גלי הים שמתרוממים כלפי מעלה הלוך ושוב, כי הם משתוקקים להתרומם ולשוב לשורשם מעלה כמו שאמרו בשעת בריאתם: "אנן בעיין למהוי קדם מלכא".

לכן בראש השנה שהוא זמן של תשובה הולכים אל הים, כדי להתחבר עם גלי הים המתרוממים כלפי מעלה בהשתוקקותם להתקרב אל ה', כדי ללמוד מזה קל וחומר אדם שיש בו נשמת רוח חיים חלק אלקי ממעל, שיויריד דמעות כמים התחתונים על אשר ירד עשר מעלות אחורנית להתרחק מהקב"ה בחטאיו ופשעיו, וישתוקק למהוי קדם מלכא על ידי מצוות ומעשים טובים.

על פי האמור הוא מוסיף לפרש (ליל ב' דסוכות אות יט) כמין חומר הפסוק: "שפכי כמים לבך נוכח פני ה'". כי עיקר תפלתו של אדם צריך להיות שיזכה להתקרב לפני ה', וזהו: "שפכי כמים לבך" - כמים התחתונים הבוכים: "אנן בעיין למהוי קדם מלכא", כך שפכי לבך להתקרב "נוכח פני ה'". וזהו גם כן ענין ניסוך המים בחג על המזבח, כדי שילמד האדם לקח מן המים המשתוקקים להתקרב לה', שגם הוא ישוב מאהבה לקרב עצמו אל ה'.

לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי' - נדבת משפחת מהדב הי"ו -

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com